

ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการแพทย์ก่อนฟ้องคดี ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาล
ของมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ

**The Problems of The Mediation in Medical Disputes Before Lawsuit:
A Case Study of Hospitals of Public Higher Education Institutions**

กิตติชัย หิรัญสาย (Kitittat Hiransai)

นิติกร กองนิติการ ฝ่ายกฎหมาย การทางพิเศษแห่งประเทศไทย

Legal Officer, Legal Affairs Division, Legal Department, Expressway Authority of Thailand

Received: 11 December 2024

Revised: 10 September 2025

Accepted: 8 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหากรณีพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่บังคับใช้กรณีโรงพยาบาลของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามที่ปรากฏในถ้อยคำของหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่เป็นกฎหมายกลางสำหรับการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมีหน่วยงานของรัฐและศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเป็นกลไกเชิงพื้นที่ที่ได้รับการกระจายอำนาจและภารกิจในดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าว แต่ทว่า กรณีข้อพิพาททางการแพทย์ที่เกิดขึ้นในโรงพยาบาลของสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยภายใต้กำกับดูแลของรัฐ กลับมิได้ถูกนิยามให้เป็น “หน่วยงานของรัฐ” ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์การระงับข้อพิพาทให้สามารถมีผลทางกฎหมายดังเช่นหน่วยงานรัฐอื่นได้

คำสำคัญ: ข้อพิพาททางการแพทย์, การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, การระงับข้อพิพาททางเลือก

Abstract

This article aims to examine the problem of the implications of this inconsistency and its impact on the dispute resolution process in hospitals of Public higher education institutions. By analyzing the

current legal framework and its limitations, this study seeks to provide insights into the need for a more comprehensive approach to dispute resolution in these institutions. The findings of this study will contribute to a deeper understanding of the challenges and opportunities in implementing the Mediation of Disputes Act B.E. 2562 in the context of higher education institutions.

Keywords: Medical disputes, Mediation, Alternative dispute resolution

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “แพทย์” ก็ย่อมสื่อความหมายได้คือ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ได้รับการคาดหวังจากสังคมค่อนข้างสูง เพราะว่าเป็นอาชีพที่มีมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานวิชาชีพสูง และมีลักษณะเป็นวิชาชีพเพราะเป็นอาชีพที่มีกฎหมายจัดตั้งองค์กรควบคุมกล่าวคือ พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 โดยกฎหมายดังกล่าวได้มีบทบัญญัติจัดตั้งให้มีองค์กรทำหน้าที่เป็นสภาวิชาชีพมาควบคุมดูแลมาตรฐานการประกอบวิชาชีพของแพทย์โดยเฉพาะ โดยมีชื่อเรียกว่า แพทยสภา ด้วยองค์กรประกอบดังกล่าว จึงทำให้ แพทย์ เป็นวิชาชีพที่เป็นที่พึ่งของผู้ป่วย แต่บางครั้งอาจถูกผู้ป่วยและญาติฟ้องร้อง เนื่องจากพบปัญหาผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่ต้องการ หรือพบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรับบริการการแพทย์ ซึ่งจะเห็นได้จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุขในช่วง 20 ปี (พ.ศ. 2539 – 2560) พบว่าการฟ้องร้องทางการแพทย์รวม 499 คดี คิดเป็นมูลค่าทุนทรัพย์รวมประมาณ 3,192 ล้านบาท โดยจำแนกตามประเภทคดีได้ดังนี้ คดีแพ่ง 287 คดี คดีผู้บริโภค 168 คดี คดีปกครอง 3 คดี (ศูนย์สันติวิธีสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2564) จากสถิติดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นแนวโน้มการฟ้องร้องทางการแพทย์ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น เมื่อเกิดความเสียหายก็จะกลายเป็นข้อพิพาททางการแพทย์ในเบื้องต้น และหากข้อพิพาททางการแพทย์ไม่สามารถระงับหรือทำให้ยุติลงได้ก่อนนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลได้ จากข้อพิพาททางการแพทย์ก็จะกลายเป็นคดีทางการแพทย์ โดยการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์จึงมีความเกี่ยวข้องกับ “ข้อพิพาททางแพทย์” และ “คดีทางการแพทย์”

คำว่า “ข้อพิพาททางการแพทย์” หมายความว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคลากรทางการแพทย์กับผู้ป่วยหรือผู้เกี่ยวข้องที่ไม่พึงพอใจหรืออาจได้รับความเสียหายจากการใช้บริการทางการแพทย์ โดยข้อพิพาทดังกล่าวมักถูกนำเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายทั้งในรูปแบบการระงับข้อพิพาท หรือการฟ้องร้องเป็นคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา รวมถึงการใช้สิทธิร้องเรียนไปยังแพทยสภาซึ่งเป็นการดำเนินการทางจรรยาบรรณวิชาชีพ (ธวัช จารุศิริกุล, 2563, หน้า 1)

สำหรับคำว่า “คดีทางการแพทย์” หมายความว่า คดีที่มีมูลเหตุมาจากการบริการด้านการแพทย์ และสาธารณสุขซึ่งให้แก่บุคคลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การตรวจวินิจฉัยโรค

การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสมรรถภาพและให้รวมถึงการบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ตามกฎหมายของผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์*

แต่เดิมความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์กับผู้ป่วยเป็นไปอย่างราบรื่น ผู้ป่วยให้ความเคารพนับถือแพทย์เป็นอย่างมากไม่เคยมีข้อสงสัยในการทำงานของแพทย์และยอมรับผลการรักษาเสมอแม้ว่าจะไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ แต่ในปัจจุบันนี้ ด้วยสภาพทางการพัฒนาการทางสังคม ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงในโลกมีการพัฒนาทางเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของการสื่อสาร ส่งผลถึงเศรษฐกิจและสังคม การที่ประชาชนตระหนักถึงสิทธิของบุคคลมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิผู้บริโภคผ่านสื่อสังคมและแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ผ่านการใช้สิทธิฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลดังกล่าวคดีศึกษาดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11332/2555 สรุปได้ว่า จำเลยเป็นผู้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล บุตรของโจทก์ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ที่นั่งซ้อนท้ายชนแผงเหล็กกั้นทางโค้งทางเข้าหมู่บ้านเมืองเอก และผู้ขับขี่ถึงแก่ความตายในที่เกิดเหตุ บุตรของโจทก์มีอาการเจ็บปวด มีภาวะการบอบช้ำของสมองและโลหิตออกในสมองจะต้องได้รับการรักษาอย่างทันท่วงที แม้ไม่ปรากฏบาดแผลร้ายแรงที่มองเห็นจากภายนอก แต่พยาบาลเวรซึ่งเป็นลูกจ้างของจำเลยกลับให้ผู้ช่วยพยาบาลตรวจค้นหาหลักฐานในตัวบุตรของโจทก์ว่ามีบัตรประกันสังคม บัตรประกันสุขภาพ 30 บาท หรือบัตรประกันชีวิตหรือไม่ เมื่อไม่พบหลักฐานใดจึงสอบถามเจ้าหน้าที่อาสาสมัครมูลนิธิที่เป็นผู้นำส่งว่าใครจะรับผิดชอบค่าใช้จ่าย เมื่อไม่มีคำตอบ จึงปฏิเสธที่จะรับบุตรของโจทก์ไว้รักษาโดยแนะนำให้ไปรักษาโรงพยาบาลของรัฐ การที่พยาบาลเวรลูกจ้างของจำเลยปฏิเสธไม่รับรองบุตรของโจทก์เข้ารับการรักษาดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นผลโดยตรงที่ทำให้บุตรของโจทก์ถึงแก่ความตาย จำเลยซึ่งเป็นนายจ้างเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาลมีหน้าที่ต้องควบคุมและดูแลให้มีการช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ป่วยซึ่งอยู่ในสภาพอันตรายและจำเป็นต้องได้รับการรักษาฉุกเฉินเพื่อให้ผู้ป่วยพ้นจากอันตรายตามมาตราฐานวิชาชีพตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 มาตรา 36 แต่กลับไม่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของลูกจ้างดังกล่าวจึงเป็นการละเมิดต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6092/2552 สรุปได้ว่า การตรวจและวินิจฉัยโรคของแพทย์โดยเฉพาะการตรวจร่างกายของผู้ป่วยถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการวินิจฉัยโรคว่าผู้ป่วยเป็นโรคอะไร พยาธิสภาพอยู่ที่ไหนและอยู่ในระยะใดเพื่อจะนำไปสู่การรักษาได้ถูกต้อง ในขั้นตอนนี้แพทย์จักต้องให้ความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์มิให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ เพราะอาจนำมาซึ่งอันตรายที่จะเกิดแก่ร่างกายหรือชีวิตของผู้ป่วยในขั้นตอนการรักษาที่ต่อเนื่องกัน เมื่อทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยที่ 3 มิได้ตรวจดูอาการของโจทก์ตั้งแต่แรกเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลพนมสารคามด้วยตนเอง แต่วินิจฉัยโรคตั้งแต่แรกเข้ารับการรักษาอาการของโจทก์ตามที่ได้รับรายงานทางโทรศัพท์จากพยาบาลแทน โดยไม่ได้ตรวจสอบประวัติการรักษาของโจทก์

* โปรดดูบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพทย พ.ศ. จากเว็บไซต์ https://legal.moph.go.th/index.php?option=com_remository&Itemid=813&func=pdfviewer&id=1066

ด้วยตนเอง แม้จำเลยที่ 3 จะสอบถามอาการและประวัติการรักษาของโจทก์จากพยาบาลก่อนที่พยาบาลจะฉีดยาให้แก่โจทก์เพื่อทำการรักษาก็ตาม ก็หาใช้ชีวิตของบุคคลผู้มีวิชาชีพเป็นแพทย์จะพึงกระทำไม่ ทั้งห้องแพทย์แเวรกับห้องฉุกเฉินที่โจทก์อยู่ห่างกันเพียง 20 เมตร ตามพฤติการณ์ก็ไม่ปรากฏว่ามีเหตุสุดวิสัยทำให้จำเลยที่ 3 ไม่สามารถมาตรวจวินิจฉัยอาการของโจทก์ได้ด้วยตนเองแต่อย่างใด ถือได้ว่าจำเลยที่ 3 ประมาทเลินเล่อ เมื่อพยาบาลได้ฉีดยาปริมาณให้แก่โจทก์ตามที่จำเลยที่ 3 สั่งการ หลังจากนั้นโจทก์มีอาการแพ้ยาอย่างรุนแรงโดยไม่ปรากฏว่าโจทก์มีอาการเช่นนั้นมาก่อน อาการแพ้ยาของโจทก์ดังกล่าวจึงเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของจำเลยที่ 3 ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายอันเป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์

จากกรณีศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การบริการทางแพทย์ที่เกิดปัญหาจนกลายเป็นข้อพิพาททางการแพทย์ที่ฟ้องคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ย่อมทำให้โอกาสในการใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยการไกล่เกลี่ยนั้นเป็นไปได้ยากขึ้น (ยังยืน วัฒนภรณ์, 2560) แต่อย่างไรก็ดี การระงับข้อพิพาททางการแพทย์โดยวิธีการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง (pre-litigation mediation) ย่อมเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่สามารถช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดผลกระทบด้านงบประมาณแผ่นดินที่ถูกนำไปใช้เป็นการใช้จ่ายในคดี และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แม้ว่าในระยะหลังได้มีการตราพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อรองรับกลไกการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยวิธีการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องและสามารถนำบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทไปยื่นต่อศาลเพื่อให้คำบังคับได้ก็ตาม แต่อย่างไรก็ดีผู้เขียนยังพบว่ากฎหมายดังกล่าวก็ไม่ได้บัญญัติให้ครอบคลุมถึงหน่วยงานของรัฐบางประเภทที่จะให้มีการฝึกอบรมหลักสูตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนภายในพื้นที่

ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งศึกษาปัญหาพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่ไม่มีผลใช้บังคับกับโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐรูปแบบหนึ่งที่ไม่สามารถนำพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในฐานะกลไกหนึ่งทางกฎหมายเกี่ยวกับมาปรับใช้กับการดำเนินการจัดการยุติข้อพิพาทที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางการแพทย์ โดยเรียบเรียงจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) ในประเด็นข้อมูลทางกฎหมาย

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางเลือก

เมื่อกล่าวถึงการระงับข้อพิพาททางเลือก อาจต้องอธิบายถึงทฤษฎีที่สนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางเลือกและนิยามความหมาย ดังที่มินักวิชาการได้อธิบายดังนี้

สรวิศ ลิ้มปริงยี (2555, p. 28) ได้ให้คำอธิบายว่า การระงับข้อพิพาททางเลือกนี้เป็นการระงับข้อพิพาทที่ไม่ได้บังคับว่าคู่พิพาทจะต้องเลือกใช้วิธีการทางเลือกในการระงับข้อพิพาทของตนเอง แต่เป็นวิธีที่คู่พิพาทมีอิสระในการเลือกตัดสินใจที่จะวิธีการทางเลือกนี้หรือไม่ก็ได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยหลักความสมัครใจหรือความยินยอมของคู่พิพาทที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

Arfin (1995, p. 900) ได้ให้คำอธิบายว่า การระงับข้อพิพาททางเลือกมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารโดยตรงระหว่างคู่กรณีหลักในข้อพิพาทและช่วยให้คู่กรณีสามารถรักษาสภาพหรือปรับปรุงความสัมพันธ์ทางธุรกิจที่มีอยู่เดิม หรือแม้กระทั่งสร้างความสัมพันธ์ใหม่ได้ดีขึ้น ความสัมพันธ์เหล่านี้อาจช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ทางธุรกิจของแต่ละฝ่ายต่อไป

Wallgren-Lindholm (2006, pp. 3-19) ได้อธิบายว่า การระงับข้อพิพาททางเลือกเป็นกระบวนการเจรจาที่มีขึ้นระหว่างคู่กรณีในข้อพิพาทโดยได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลที่สามที่มีความเป็นกลางและมีจุดมุ่งหมายของกระบวนการเพื่อการทำให้อีกสองฝ่ายบรรลุผลโดยความสมัครใจของคู่พิพาท

จึงสรุปได้ว่า การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute resolution) หมายถึง การดำเนินการจัดการยุติข้อพิพาทโดยใช้วิธีการอื่นนอกจากการใช้สิทธิทางศาล โดยวิธีการดังกล่าวอาศัยอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจของคู่พิพาททุกฝ่ายและคู่พิพาทมีบทบาทหลักในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทได้ด้วยตนเอง คู่พิพาทจะเข้าร่วมกระบวนการหรือไม่ก็ได้ และเมื่อเข้าร่วมไปแล้วจะเปลี่ยนใจไม่เข้าร่วมก็ได้ เพราะเป็นกระบวนการที่อาศัยความสมัครใจคู่พิพาท ทั้งนี้ วิธีการการระงับข้อพิพาททางเลือก ได้แก่ การเจรจาต่อรอง (Negotiation) การไกล่เกลี่ย (Mediation) การประนีประนอม (Conciliation) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นต้น

นอกจากนี้ ประโยชน์ของวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก กล่าวคือ เป็นวิธีการยุติข้อพิพาทที่มุ่งเน้นการแสวงหาจุดร่วมในการร่วมมือในการหาข้อยุติของข้อพิพาท เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวอาศัยความสมัครใจของคู่พิพาททุกฝ่ายเป็นหลัก และวิธีการดังกล่าวสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ทุกฝ่ายได้ เพราะเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทที่ไม่ตัดสินว่าฝ่ายใดแพ้หรือฝ่ายใดชนะ อีกทั้ง ลักษณะเด่นของการระงับข้อพิพาททางเลือกคือการสร้างบทบาทของคนกลางผู้เข้ามามีส่วนช่วยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้บรรลุความประสงค์ของทุกฝ่ายจนยุติข้อพิพาทนั้นได้ ซึ่งคนกลางเหล่านี้จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามรูปแบบวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก อาทิเช่น กรณีการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท บุคคลที่สามผู้ที่คู่พิพาทให้ความยินยอมให้มาทำหน้าที่เป็นคนกลางช่วยไกล่เกลี่ย เรียกว่า ผู้ไกล่เกลี่ย (พัศกร จรรยากุล, 2560)

ผู้เขียนสรุปได้ว่า การระงับข้อพิพาททางเลือก เป็นกระบวนการเจรจาที่มีขึ้นระหว่างคู่กรณีในข้อพิพาทโดยได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลที่สามที่มีความเป็นกลางและมีจุดมุ่งหมายของกระบวนการเพื่อการทำให้อีกสองฝ่ายบรรลุผลโดยความสมัครใจของคู่พิพาท หรือเป็นกระบวนการยุติข้อพิพาทโดยคู่พิพาทยินยอมให้มีคนกลางเข้ามามีบทบาทในการเข้ามาชี้ขาดข้อพิพาท โดยไม่ได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เมื่อกล่าวถึงคำว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ก็ย่อมต้องทำความเข้าใจถึงความหมาย หรือ หลักการที่ปรากฏของถ้อยคำดังกล่าว โดยพิจารณาถึงนิยามและความหมาย ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้คำอธิบายทางวิชาการต่าง ๆ หลากหลายความเห็น ดังนี้

วีระ ตั้งเกษมภิญโญ และนันท ชิจรานันท์ (2566) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการจัดการความขัดแย้งที่อาศัยบุคคลที่ความเป็นกลางซึ่งได้รับความยินยอมจากคู่กรณี และมีทักษะในการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์เป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยจนทำให้เกิดข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายในการหาทางออกจากความขัดแย้ง

ชลัด ประเทืองรัตนา (2565, หน้า 60) ได้ให้ความหมายว่า เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เรียบง่าย ก่อนข้างยึดหยุ่น สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่ความขัดแย้งเพิ่งเริ่ม ก่อตัวขึ้น ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงที และสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยที่ใดก็ได้ที่คู่พิพาทสะดวก ไม่ว่าจะเป็นใน ห้องไกล่เกลี่ย ห้องประชุม โรงอาหาร หรือแม้กระทั่งสนามหญ้าหน้าสถานศึกษาในเวลาที่ผู้คนไม่พลุกพล่านมากนักก็ได้ โดยมีข้อยกเว้นเพียงประการเดียวเท่านั้นคือ การไกล่เกลี่ยต้องทำเป็นความลับ

Shavell (1995, pp. 1-28) ได้ให้ความหมายว่า เป็นวิธีการที่เป็นทางเลือกในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบอื่น ที่มีแนวโน้มที่จะลดปริมาณคดีและสามารถยุติข้อพิพาทได้ทันที เนื่องจากเป็นทางเลือกทดแทนการพิจารณาคดีและมีค่าใช้จ่ายถูกกว่าการพิจารณาคดี คู่กรณีอาจเลือกทางเลือกในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบอื่นแทนที่จะขึ้นศาล ในทำนองเดียวกัน คู่กรณีอาจเลือกทางเลือกในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบอื่นแทนที่จะยอมความ เนื่องจากทางเลือกในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบอื่นถือเป็นการต่อสู้ทางกฎหมายที่มีค่าใช้จ่ายไม่แพง

Folberg and Taylor (1984, p. 7) ได้ให้ความหมายว่า การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่คู่พิพาทเข้ามีส่วนร่วมโดยร่วมมือกับบุคคลที่เป็นกลางให้ความช่วยเหลือเพื่อแยกประเด็นข้อโต้แย้งออกไปอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาวิธีแก้ไข พิจารณาทางเลือกอื่น และบรรลุข้อตกลงโดยฉันทามติที่จะรองรับความต้องการของพวกเขา

จากความเห็นทางวิชาการดังกล่าวผู้เขียนสรุปได้ว่า นิยามความหมายของคำว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงหมายความว่า เป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยไม่ได้มุ่งประสงค์ให้เป็นการตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทให้สิ้นกระแสความ แต่กลับใช้วิธีการแสวงหาความร่วมมือของคู่พิพาททุกฝ่ายบนพื้นฐานความสมัครใจทั้งนี้มิได้จำกัดรูปแบบว่าจะต้องมีคนกลางเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือไม่ อาจจะเป็นคู่พิพาทสามารถดำเนินกระบวนการดังกล่าวได้ด้วยตนเอง และการไกล่เกลี่ยสามารถช่วยให้คู่กรณีในข้อพิพาทร่วมกันสร้างทางออกในแบบที่พวกเขาตกลงกันเอง (CJ Menkel-Meadow, 2015)

นอกจากนี้ ในระบบกฎหมายประเทศไทย ได้มีการนำหลักการระงับข้อพิพาททางเลือกมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพิจารณาคดีของศาล อาทិประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 และ

มาตรา 20 ทวิ และกระบวนการดำเนินการไต่ถามก่อนฟ้องศาล อาทิ การไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาโดยนายอำเภอตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปรียบเทียบความแย้งในอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ พ.ศ. 2528 เป็นต้น

การไต่ถามข้อพิพาทภายใต้พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ ในส่วนของมาตรา 68 นั้นได้บัญญัติถึงความสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกให้มีความสอดคล้องกันกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในกระบวนการยุติธรรมอย่างชัดเจน กล่าวคือ ภาครัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร จากหลักรัฐธรรมนูญที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติดังกล่าวได้ถูกพัฒนาตลอดเรื่อยจนมีการตราพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยมีวัตถุประสงค์ คือ โดยที่ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเห็นควรให้นำกระบวนการไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและ ข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือ ศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของ คู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคมลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562, 2562)

แต่เดิม ก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัตินี้ การไต่ถามข้อพิพาทภายนอกศาล หรือ การไต่ถามข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี คู่พิพาทมักจะเลือกใช้ชีวิตการบรรลุข้อตกลงผ่านสัญญาประนีประนอมยอมยอมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากเกิดปัญหาไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ก็ต้องนำสัญญาดังกล่าวไปฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลอีกครั้งหนึ่ง จะไม่มีการพิจารณาถึงมูลหนี้เดิม เว้นแต่มีการหยิบยกข้ออ้างของแต่ละฝ่ายที่จะต่อสู้ถึงความไม่สมบูรณ์ของสัญญาดังกล่าวให้ศาลพิจารณาต่อไป (ธานี วรภัทร์ และวิเศษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล, 2566) แล้วแต่กรณีซึ่งจะทำให้เกิดความล่าช้าในการบังคับข้อตกลง และมีได้มีลักษณะเป็นข้อตกลงระงับข้อพิพาทที่สามารถบังคับกันได้ทันที อีกทั้ง การไต่ถามข้อพิพาทบางกรณีที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ อาทิ การประนีประนอมคดีครอบครัวภายหลังฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553* ซึ่งโดยลักษณะของการระงับข้อพิพาทในประเภทคดีที่กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้เป็นคดีครอบครัว มีรูปแบบเดียวกันกับการไต่ถามข้อพิพาท แต่เพียงว่า การประนีประนอม มีลักษณะเป็นทางการมากกว่า

* โปรดดูพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 148

การไต่ถามข้อพิพาทโดยทั่วไป หรือ การไต่ถามข้อพิพาทในคดีผู้บริ โภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2522 ซึ่งกำหนดให้ในวันนัดพิจารณา เมื่อคู่ความ ในคดีผู้บริ โภคมาพร้อมกันแล้วให้เจ้าพนักงานคดีหรือบุคคลที่ศาลกำหนดหรือที่คู่ความตกลงกันทำการไต่ถามข้อพิพาทให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันมาก่อน*

นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวมีหลักการสำคัญ กล่าวคือ กำหนดรูปแบบการไต่ถามข้อพิพาททางแพ่ง การไต่ถามข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน การไต่ถามข้อพิพาททางอาญาที่ศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชนสามารถดำเนินการได้ การกำหนดคุณสมบัติและวิธีการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไต่ถามข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติ กำหนดกระบวนการไต่ถามตั้งแต่การยื่นคำร้อง การแต่งตั้งผู้ไต่ถาม การคัดค้านผู้ไต่ถาม และกำหนดมาตรการการบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทผ่านกลไกการออกคำบังคับโดยศาลโดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดี เสมือนว่าเป็นการไต่ถามข้อพิพาทในศาล อันเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่คู่พิพาทและมีส่วนช่วยลดปริมาณคดีได้มากขึ้น จะเห็นได้ว่า กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นหมุดหมายสำคัญทางกฎหมายที่สร้างความชัดเจนที่วาทะของคู่ไต่ถามคือการส่งเสริมกระบวนการแก้ไขปัญหาคือเป็นระบบและมีกระบวนการ

ภายหลังการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 พบว่าในทางปฏิบัติ หน่วยงานของรัฐตามนิยามของมาตรา 3 ได้มีการตรากฎหมายลำดับรองเพื่ออนุสนธิตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว อันส่งผลเป็นการส่งเสริมการระงับข้อพิพาทในฐานะกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างดังนี้

กรณีกระทรวงกลาโหม เป็นกรณีศึกษาของหน่วยงานซึ่งดำเนินการไต่ถามตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้มีการตราระเบียบกลาโหม เพื่อรองรับปฏิบัติตามหลักการของพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ดังนี้ 1. ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเลือกและแต่งตั้งผู้ไต่ถามข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นการสอบสวน พ.ศ. 2564 และ 2. ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไต่ถาม พ.ศ. 2564 ให้ความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังที่เห็นได้จากคำปรารภส่วนต้นของระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไต่ถาม พ.ศ. 2564 ที่ระบุว่า โดยที่เป็นการสมควรกำหนดระเบียบให้คู่กรณีตกลงแต่งตั้งผู้ไต่ถามคนเดียวหรือหลายคนจากบัญชีผู้ไต่ถามที่หน่วยงานซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทจัดทำไว้ หากคู่กรณีไม่สามารถตกลงแต่งตั้งผู้ไต่ถามได้ คู่กรณีอาจขอให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทแต่งตั้งผู้ไต่ถามจากบัญชีดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า กรณีกระทรวงกลาโหม เป็นกรณีการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวในฐานะหน่วยงานซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทเป็นรูปธรรมผ่านการตรากฎหมายลำดับรองวางหลักเกณฑ์ วิธีการไต่ถามในทางปฏิบัติ เป็นการยอมรับฐานะหน่วยงานรัฐดังกล่าวว่ามีฐานะเป็นหน่วยงานซึ่งดำเนินการไต่ถาม

* โปรดดูพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 มาตรา 25

ข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไต่เถียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ทางกฎหมายของพระราชบัญญัติการไต่เถียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ปัญหาการไต่เถียงข้อพิพาททางการแพทย์ก่อนฟ้องคดี โรงพยาบาลของของมหาวิทยาลัยและ สถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาทางกฎหมายนับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการไต่เถียง
ข้อพิพาท พ.ศ. 2562 สามารถจำแนกแยกอธิบายดังประการดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ปัญหาเกี่ยวกับถ้อยคำในบทบัญญัติภายในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการ
ไต่เถียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในส่วนคำนิยามคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” สำหรับปัญหาในประการนี้ ผู้เขียน
เห็นว่า เมื่อพิจารณาถ้อยคำบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้ความหมายว่า “ราชการส่วนกลาง
ราชการส่วนภูมิภาค สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดในกฎกระทรวง” จากบทบัญญัติดังกล่าว พบว่า มีประเด็นให้
พิจารณาว่า การกำหนดให้หน่วยงานของรัฐเจาะจงเฉพาะราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค สำนักงาน
ศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุดซึ่งหน่วยงานของรัฐที่มีลักษณะเป็นส่วนราชการเป็นหลักว่า
เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจหน้าที่ดำเนินการ ไต่เถียงข้อพิพาทนั้น และหากพิจารณาถึงวัตถุประสงค์
ของบทนิยามควบคู่กัน จะพบว่า วัตถุประสงค์ของบทนิยาม คือ เพื่อกำหนดความหมายของถ้อยคำที่ใช้ใน
ร่างกฎหมายให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน เนื่องจากบางถ้อยคำมีความหมายกว้างหรือแคบ เพื่ออธิบายความหมาย
ของคำนั้น ๆ (ธรรมนิติย์ สุมันตกุล, 2558, หน้า 64) ดังนั้น ในส่วนของบทนิยามที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย ย่อมมีหน้าที่กำหนดขอบเขตของความหมาย ทั้งในแง่ขยายความ หรือในแง่ทำให้ความหมาย
แคบลง (ธรรมนิติย์ สุมันตกุล, 2558, หน้า 65)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนได้พบว่า บทนิยามคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา 3 แห่ง
พระราชบัญญัติการไต่เถียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นการกำหนดนิยามความหมายที่มีความรัดกุมและมี
ความหมายอย่างแคบ โดยกลับให้มีการนิยามในส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมว่า “หน่วยงานอื่นของรัฐตามที่
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดในกฎกระทรวง” มาเป็นส่วนต่อขยายเพื่อจำแนกประเภทของ
หน่วยงานรัฐ แต่ก็ไม่ได้ขยายความว่าหน่วยงานอื่นของรัฐที่นิยามคือหน่วยงานของรัฐในรูปแบบ ไม่ว่าจะ
เป็น องค์กรมหาชน รัฐวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ เป็น ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้
ต่างล้วนเป็นหน่วยงานของรัฐตามที่มีพระราชบัญญัติจัดตั้งหน่วยงาน และมีหน้าที่ให้บริการสาธารณะเฉก
เช่นเดียวกัน การกำหนดบทนิยามคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการไต่เถียง
ข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า เป็นการนิยามที่อาศัยกฎหมายลำดับรองมาขยายความ
เพิ่มเติม กล่าวคือ กฎกระทรวงที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในฐานะผู้รักษาการตามกฎหมาย ผู้มี
อำนาจในส่วนนี้กำหนดเพิ่มผ่านกฎกระทรวง ทว่า บทนิยามในถ้อยคำดังกล่าวมาน่าจะเกิดปัญหาในทาง

ปฏิบัติอันเนื่องจากความไม่ชัดเจนในถ้อยคำ เนื่องจากว่าหน่วยงานของรัฐในหลายประเภทมักจะมีการดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาทกันอยู่แล้วก่อนที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 แต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ย่อมส่งผลให้บรรดาหน่วยงานของรัฐที่มีลักษณะตรงกับนิยามคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ก็จะมีฐานะเป็น “หน่วยงานซึ่งดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาท” อีกนัยหนึ่ง ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่สามารถนำหลักเกณฑ์และวิธีการการใกล้เคียงข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาปรับใช้ และสามารถมีส่วนร่วมช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมกระแสรองในฐานะหน่วยงานซึ่งดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาท ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว ปัญหาในประการนี้จึงเป็นปัญหาการกำหนดถ้อยคำในกฎหมายที่ได้มีความสัมพันธ์ของบริบทอำนาจหน้าที่และวิธีการดำเนินการของหน่วยงานรัฐบางประเภท จึงทำให้พบว่า หน่วยงานรัฐประเภทส่วนราชการ เช่น กระทรวง ทบวง กรม มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานซึ่งดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาท ตามนัยมาตรา 3 พระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ทว่า มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐที่มีสถานพยาบาลในสังกัด กลับมิได้ถูกนิยามให้เป็นหน่วยงานของรัฐเช่นเดียวกันกับส่วนราชการข้างต้น

ประการที่สอง ปัญหานี้ผู้เขียนได้มีข้อสังเกตว่าหน่วยงานของรัฐประเภทหนึ่งที่มีก็จะมีมีความเกี่ยวข้องกับการเกิดข้อพิพาทอันเกิดจากการบริการสาธารณะได้เสมอหน่วยงานหนึ่ง คือ โรงพยาบาลซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐ หรือโรงพยาบาลซึ่งเป็นส่วนราชการภายในกระทรวง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแยกถึงประเภทของโรงพยาบาลกลุ่มดังกล่าว ประกอบด้วย 1) โรงพยาบาลซึ่งเป็นส่วนราชการภายในกระทรวง 2) โรงพยาบาลซึ่งเป็นองค์การมหาชนที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นเฉพาะ อาทิ โรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน)* 3) โรงพยาบาลซึ่งดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ อาทิ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา เป็นโรงพยาบาลซึ่งดำเนินการโดยคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หรือโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติซึ่งดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือโรงพยาบาลวชิรพยาบาลซึ่งดำเนินการโดยคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราชินี เป็นต้น ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงปัญหาการใกล้เคียงข้อพิพาทในกรณี โรงพยาบาลซึ่งดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ ที่พบว่าความไม่ชัดเจนของพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่ได้มีความครอบคลุมถึงหน่วยงานประเภทนี้ โดยเมื่อพิจารณาไปอีกว่าโรงพยาบาลของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ นอกเหนือจากวัตถุประสงค์หลักในการผลิตบัณฑิตทางการแพทย์แล้วนั้น ยังมีวัตถุประสงค์อีกด้านหนึ่งคือ เพื่อเป็นการสนับสนุนกิจกรรมของรัฐอันเป็นการบริการสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริการสาธารณสุขทางสุขภาพ (Services Public of Health) โดยดำเนินในลักษณะของสถานพยาบาล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่รัฐจัดให้มีขึ้นเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ รณรงค์ให้มีการรักษาสุขภาพ หรือรณรงค์เพื่อต่อต้านโรคร้ายไข้เจ็บบาง

* โปรดดูพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2542 มาตรา 5

ประเภท รวมทั้ง การจัดตั้งองค์กรหรือสถาบันพิเศษขึ้นมาเพื่อรักษาโรคบางประเภท (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2547, หน้า 38-42) อย่างไรก็ตาม การให้บริการสาธารณสุขทางสุขภาพก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่อาจประสบกับข้อพิพาทในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อพิพาททางการแพทย์ หรือ ข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการบริการทางแพทย์ อาทิ ข้อพิพาทกรณีการค้างชำระค่ารักษาพยาบาล หรือ ข้อพิพาทกรณีการทำร้ายร่างกายภายในบริเวณโรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งบรรดาข้อพิพาทเหล่านี้ โคนส่วนใหญ่ในส่วนของความเสียหายทางแพ่งเดิมมักจะใช้วิธีการเจรจาให้คู่กรณีทุกฝ่ายบรรลุข้อตกลงผ่านสัญญาประนีประนอมยอมความข้อพิพาททางการแพทย์ ซึ่งในส่วนการดำเนินการกระบวนการเจรจาที่อาศัยทรัพยากรบุคคลของโรงพยาบาลในการร่วมดำเนินการเจรจา แต่อย่างไรก็ดีพบว่า หากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐสามารถนำกระบวนการตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาปรับใช้กับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการแพทย์ได้นั้น จะมีส่วนสำคัญทำให้เกิดความเชื่อมั่นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางแพทย์ที่มีกฎหมายกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการ อีกทั้งเป็นหลักประกันสิทธิของบุคคลผู้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นกระบวนการทางกฎหมายจึงมีหลักเกณฑ์เชิงบังคับที่แน่นอนและมีผลทางกฎหมายทำให้ข้อตกลงระงับข้อพิพาทสามารถบังคับต่อศาลได้ทันที โดยมีต้องฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลดังเช่นทางปฏิบัติเดิมที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้รับบริการ หรือ ผู้ให้บริการ ก็สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม กระแสรองได้ภายใต้หลักความเสมอภาค ซึ่งปัจจุบัน เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 พบว่า มาตรา 3 ซึ่งเป็นมาตราที่กำหนดบทนิยามไม่ได้กำหนดให้ครอบคลุมถึง “มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐซึ่งจัดตั้งตามกฎหมายเฉพาะ” มีฐานะเป็น “หน่วยงานของรัฐ” ตามนัยพระราชบัญญัติดังกล่าว ย่อมทำให้การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายในมหาวิทยาลัยภายใต้กำกับดูแลของรัฐที่มีหน่วยงานให้บริการทางแพทย์ คือ โรงพยาบาล มีหลักเกณฑ์ที่ด้อยกว่าหน่วยงานรัฐอื่นโดยปริยาย ในขณะที่สถานพยาบาลที่เป็นส่วนราชการภายใต้สังกัดกระทรวงสาธารณสุขกลับมีหลักเกณฑ์และโครงสร้างรองรับที่ชัดเจนและเป็นระบบกว่ามาก ด้วยเหตุว่า กระทรวงสาธารณสุขมีฐานะเป็น “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จึงส่งผลทำให้กระทรวงสาธารณสุขอาสัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ออกประกาศและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกลไกการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบสาธารณสุขให้เป็นรูปธรรม ส่งผลให้โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ผ่านการตราระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2567, ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2567, ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รายละเอียดของคำร้อง และระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2567 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดหน่วยงานดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 พ.ศ. 2567 เป็นต้น

ดังนั้น ปัญหาดังกล่าวเป็นการกำหนดนิยามที่ไม่ตรงกับหลักความเสมอภาคและไม่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติ อันเป็นปัญหาเกี่ยวกับการร่างกฎหมายในส่วนของบทนิยาม ซึ่งหากพิจารณากฎหมายอื่น ๆ จะกำหนดถ้อยคำที่ระบุ โรงพยาบาลของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐว่า มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐที่มีสถานพยาบาลในสังกัด ดังเช่นกรณี ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเรื่อง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหน่วยงานของรัฐ ซึ่งต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งการออกกฎหมายลำดับรองโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาขยายความหมายหน่วยงานของรัฐเป็นประเภทต่าง ๆ และกำหนดความชัดเจนผ่านการระบุถ้อยคำไว้ว่า “สถานพยาบาล” อันถือได้ชัดว่าเป็นโรงพยาบาลนั้น

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ตามที่วิเคราะห์ถึงปัญหาการใกล้เคียงข้อพิพาททางการแพทย์ก่อนฟ้องคดีโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ พบว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่มีมาตรการทางกฎหมายอันเป็นกลไกการระงับข้อพิพาทที่สามารถบังคับใช้ได้ เสมือนว่าได้ระงับข้อพิพาทในศาลและมีคำพิพากษาคตามสัญญาประนีประนอมในชั้นศาล เนื่องจากพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 3 ได้จำกัดนิยามของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” โดยมีขอบเขตเฉพาะราชการส่วนกลาง, ราชการส่วนภูมิภาค, สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานอัยการสูงสุด และกำหนดให้หน่วยงานอื่นของรัฐต้องเป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดในกฎกระทรวง ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐที่มีสถานพยาบาลในสังกัด แม้อำนาจการเหล่านี้ถูกจัดตั้งโดยกฎหมายเฉพาะและมีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ แต่ไม่ได้มีฐานะเป็นหน่วยงานที่สามารถดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาทได้โดยตรงตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะได้รับการกำหนดเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง อย่างไรก็ตาม มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ก็ไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐได้รับการกำหนดนิยามให้อยู่ในขอบเขตคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ตามพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 หรือไม่ ซึ่งปัญหาเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่า เป็นปัญหาเชิงนิติบัญญัติที่เกี่ยวกับกรณีการร่างกฎหมายรองที่ลำดับความสัมพันธ์ถึงฐานะทางกฎหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานรัฐประเภทต่าง ๆ ที่ล้วนแต่ให้บริการสาธารณะเหมือนกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนได้มีความเห็นว่า แนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายให้การระงับข้อพิพาททางการแพทย์สามารถมีผลทางกฎหมายเทียบการระงับข้อพิพาทในหน่วยงานรัฐซึ่งดำเนินการใกล้เคียงและสามารถจัดตั้งศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ดังนี้

ประการที่หนึ่ง. เสนอแนะให้รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ กล่าวคือ รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ให้อาศัยอำนาจตามนัยมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ออกกฎกระทรวง ว่าด้วย การกำหนดให้หน่วยงานอื่นของ

รัฐซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา ภาครัฐทุกแห่งตามที่มีพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษานั้น เป็นหน่วยงานอื่นของรัฐ ซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทที่สามารถนำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาใช้ในสถานะกลไกหนึ่งอันเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่สามารถทำให้บันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาท ทางการแพทย์ที่เป็นความเสียหายทางแพ่ง หรือข้อพิพาททางการแพทย์ที่เป็นความเสียหายทางอาญาอันที่มี กฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นความผิดที่ยอมความได้ ซึ่งปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏว่ามีการตรากฎกระทรวงกำหนด หน่วยงานของรัฐตามการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 แต่อย่างไร

ประการที่หนึ่ง ขอเสนอแนะให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ การไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 อาศัยอำนาจตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติฯ ออกกฎกระทรวงว่าด้วย การกำหนดให้หน่วยงานอื่นของรัฐซึ่งดำเนินการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. ... โดยกำหนดให้ สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเป็นหน่วยงานของรัฐที่สามารถดำเนินการไต่ถามข้อ พิพาทได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการกำหนดนิยาม 'หน่วยงานของรัฐ' ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติฯ ยังไม่ ครอบคลุมถึงสถาบันอุดมศึกษาและสถานพยาบาลในสังกัด ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย และทำให้ หน่วยงานเหล่านี้ไม่สามารถใช้กลไกทางกฎหมายตาม พ.ร.บ. นี้เพื่อยุติข้อพิพาททางการแพทย์ทางแพ่ง หรือ ข้อพิพาททางการแพทย์ทางอาญาที่ยอมความได้

ประการที่สอง ในระหว่างที่ไม่มีกฎกระทรวงดังกล่าว ผู้เขียนเสนอแนะให้แก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้รัฐมนตรีกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรมอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร ราชการกระทรวงอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ออกแนวปฏิบัติว่าด้วย การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการบริการทางการแพทย์ของสถาบันอุดมศึกษา โดยกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญ ถึงแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับใช้กระบวนการระงับข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไต่ถาม พ.ศ. 2562 โดยอ้างอิงถึงบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการไต่ถาม พ.ศ. 2562 มาตรา 4 กำหนดให้ “พระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบต่อการไต่ถามข้อพิพาทของหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของตน” โดยมี เจตนารมณ์เพื่อให้เกิดแนวทางดำเนินงานเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทอันเกี่ยวเนื่องกับการดำเนินการของ มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ และให้ครอบคลุมรวมถึง การไต่ถามข้อพิพาททางการแพทย์ที่ เกิดจากการให้บริการทางแพทย์ซึ่งดำเนินการ โดยโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัย หรือคณะที่เปิดสอน หลักสูตรทางการแพทย์ และกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทเพื่อส่งเสริมให้ เกิดการพัฒนาหลักเกณฑ์กลางอันเป็นหลักเกณฑ์เชิงบังคับ (Mandatory Rule) ให้มหาวิทยาลัยหรือ สถาบันอุดมศึกษาภายใต้กำกับดูแลของกระทรวงฯ ต้องจัดให้มีมาตรการ โดยให้ยึดถือหลักการตามแนว ปฏิบัติเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติในช่วงระยะเวลาที่ไม่มีกฎกระทรวงให้สถานะแก่มหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐดังกล่าวมีฐานะเป็นหน่วยงานที่สามารถดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทได้ โดยตรงตามพระราชบัญญัติไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ประการที่สาม มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐที่มีสถานพยาบาลในสังกัด อาศัยอำนาจตามกฎหมายจัดตั้งมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐนั้น ออกกฎหมายลำดับรอง ผ่านตราข้อบังคับหรือระเบียบอันมีฐานะเป็น “กฎ” หรือ “กฎหมายลำดับรอง” ในเรื่องของการใกล้เคียงข้อพิพาททางแพทยของมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐให้มีความชัดเจน และเป็นกระบวนการที่เป็นรูปธรรม โดยการใช้อำนาจของมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐที่มีสถานพยาบาลในสังกัดในลักษณะที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้ารับบริการทางแพทยของสถานพยาบาลของมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐ ผู้เขียนเห็นว่ายังอยู่ในวิสัยของวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐที่มีสถานพยาบาลในสังกัดตามที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายจัดตั้งมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐที่มีสถานพยาบาลในสังกัด เช่น ซึ่งการตรากฎหมายลำดับรองของมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาภาครัฐที่มีสถานพยาบาลในสังกัดข้างต้น ย่อมเป็นการใช้อำนาจมาขยายความเพิ่มเติมขอบเขตกิจการของมหาวิทยาลัยที่จะต้องปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐซึ่งหมายถึง การปรับใช้หลักเกณฑ์วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกด้วยวิธีการใกล้เคียงตามพระราชบัญญัติการใกล้เคียง พ.ศ. 2562 ให้เกิดประสิทธิผลการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทในหน่วยงานของรัฐประเภทมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐซึ่งจัดตั้งตามกฎหมายเฉพาะ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชลิต ประเทืองรัตนา. (2565). *การใกล้เคียงโดยคนกลางเส้นทางการจัดการความขัดแย้งโดยสร้างความเข้าใจร่วมกัน*. สถาบันพระปกเกล้า.
- ธรรมนิตย์ สุมนต์กุล. (2558). *การร่างกฎหมายเบื้องต้น: แบบของกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ธวัช จารุศิริกุล. (2563). *ข้อพิพาทคดีทางการแพทย์*. กรุงเทพฯ: บันทิตอักษร.
- ธานี วรภัทร์ และวิเศษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล. (2566). การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ อันเกิดจากกระบวนการระงับข้อพิพาทในประเทศไทย. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 6(1), 17-30.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2547). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพทย พ.ศ. (2561)*. วันที่ค้นข้อมูล 3 ธันวาคม 2567, เข้าถึงได้จาก [https://legal.moph.go.th/index.php?option=com_remository &Itemid=813&func=pdfviewer&id=1066](https://legal.moph.go.th/index.php?option=com_remository&Itemid=813&func=pdfviewer&id=1066)
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การขึ้นทะเบียนผู้ใกล้เคียง พ.ศ. 2567. (2567, 27 ธันวาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 141 ตอนพิเศษ 359 ง. หน้า 15-19.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รายละเอียดของคำร้อง และ
ระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2567. (2567, 27 ธันวาคม). *ราชกิจจานุ
เบกษา*. เล่ม 141 ตอนพิเศษ 359 ง. หน้า 20-22.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดหน่วยงานดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามพระราชบัญญัติการ
ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 พ.ศ. 2567. (2567, 27 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 141 ตอน
พิเศษ 359 ง. หน้า 23.

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543. (2543, 2 กันยายน).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 117 ตอนที่ 84 ก. หน้า 12.

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่
67 ก. หน้า 1-22.

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. (2551, 17 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอน
ที่ 38 ก. หน้า 32.

พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525. (2525, 28 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 99 ตอน 111 ฉบับ
พิเศษ. หน้า 1.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. (2553, 16
พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 127 ตอนที่ 72 ก. หน้า 12.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534. (2534, 4 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 108
ตอนที่ 156 ฉบับพิเศษ. หน้า 1.

พัศกร จรรยากุล. (2560). *การระงับข้อพิพาททางเลือกในคดีผู้บริโภคโดยวิธีการไกล่เกลี่ยในระบบ
ออนไลน์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยังยืน วัฒนาภรณ์. (2562). *การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงบังคับก่อนฟ้องคดี ในคดีละเมิดทางแพทย์ในบริบทประเทศ
ไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 2 ธันวาคม 2567, เข้าถึงได้จาก <https://digital.car.chula.ac.th/chulaeted/9297>

ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2564. (2564, 23 กรกฎาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 168 ง. หน้า 8-9.

ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเลือกและแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
คดีอาญาในชั้นการสอบสวน พ.ศ. 2564. (2564, 23 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอน
พิเศษ 168 ง. หน้า 6-7.

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2567. (2567, 27 ธันวาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 141 ตอนพิเศษ 359 ง. หน้า 6-7.

กิตติชัย หิรัญสาย

ลิ้มปรีงมี, ส. (2555). ความขัดแย้งและวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก. ใน *การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท*. กรุงเทพฯ: สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.

วีระ ตั้งเกษมภิญโญ และนันท์ กิจรานันท์. (2566). *ไกล่เกลี่ยพิสดาร พร้อมกรณีศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ศูนย์สันติวิธีสาธาณสุข กระทรวงสาธารณสุข. (2562). *การบริหารจัดการความขัดแย้งในหน่วยบริการ*. วันที่ค้นข้อมูล 2 ธันวาคม 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.hfocus.org/content/2019/01/16725>

ภาษาอังกฤษ

Arfin, M. R. (1995). The Benefits of Alternative Dispute Resolution in Intellectual Property Disputes. *UC Law SF Communications and Entertainment Journal*, 17(4), 900.

Folberg, J., & Taylor, A. (1984). *Mediation: a comprehensive guide to resolving conflicts without litigation*. San Francisco: Jossey-Bass.

Menkel-Meadow, C. J. (2015) *Mediation, Arbitration, and Alternative Dispute Resolution; Menkel-Meadow, Mediation: Theory, Policy and Practice*. Elsevier Ltd .

Shavell, S. (1995). Alternative Dispute Resolution: An Economic Analysis. *The journal of legal Studies*, 24(1), วันที่ค้นข้อมูล 3 ธันวาคม 2567, เข้าถึงได้จาก <http://www.jstor.org/stable/724588>

Wallgren-Lindholm, C. (2006). *ADR in Business: Practice and Issues across Countries and Cultures*. Kluwer Law International.